

MODULARIZACE VÝUKY EVOLUČNÍ A EKOLOGICKÉ BIOLOGIE
CZ.1.07/2.2.00/15.0204

CITES

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CITES

- Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
- Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Washington 1973)
- 175 smluvních stran, ČR od 1993
- druhy ohrožené vyhoubením v přírodě z důvodu komerčního využívání – druhy nejvznamnější důvod po zániku biotopu
- omezený či zakázaný obchod s exempláři z volné přírody, ze zajetí i s vypěstovanými
- roční obrat obchodu s živočichy a rostlinami - řádově miliardy USD a miliony kusů, 3. nejvýnosnější po drogách a zbraních
- následkem odchyty a transportu velké úhyny (šok, stres, zranění, nevhodné zacházení)
- 90 % živočichů z volné přírody v lidské péči umírá do 2 let
- zvířata z odchyty nositeli nemoci přenosných i na člověka (např. opice a papoušci)

Proč chránit biodiverzitu dle CITES

- protože živočichové jsou krásní, jedineční a nenahraditelní
- vědecká, ekonomická a kulturní hodnota

související dohody

- Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)
- Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství (ICRW)
- Úmluva o mokřadech (Ramsar)
- Úmluva o ochraně evropské fauny, flóry a stanovišť (Bern)
- Úmluva o ochraně stěhovavých druhů (Bonn – CMS)
- Dohoda o ochraně evropských netopýrů (EUROBATS)
- Dohoda o ochraně africko-asijských stěhovavých ptáků (AEWA)

Klady a záporny CITES

Kritika:

- příliš proaktivní (i málo ohrožené druhy kvůli obtížnosti rozlišení) – zařazeny i velmi běžné a odchované druhy a poddruhy
- příliš povšechné zápisy do seznamů (např. všechny kaktusy - Mexiko, orchideje, žáby r. *Dendrobates*)
- podpora byrokracie v rozvojových zemích - úplatkářství
- blokuje i pozitivní projekty (ZOO, chov v zajetí)

Řešení a sporné otázky:

- není regulovaný obchod lepší, než obchod ilegální?
- např. u slonoviny, kaspičtí jeseteři, asijské želvy... (ALE u volnění slonoviny nevedlo k poklesu ceny)
- nezvyšuje ilegální cenu (jako u drog)?

Příloha CITES I.

- druhy přímo ohrožené vyhoubením či obchodem
- cca 500 zvířat a 300 rostlin
- dovoz a vývoz povolován jen výjimečně (ZOO apod.)
  - lidoopi, pandy, vybrané druhy medvědů, opic, velcí papoušci, velké kočkovité šelmy, sloni, nosorožci
  - krokodýli a ještěři, kytovci, mořské želvy
  - některé druhy kaktusů a orchidejí, vzácné exotické dřeviny (brazílské růžové dřevo aj.)
  - z našich např. orel královský, o. mořský, sokol stěhovavý, vydra říční

Příloha CITES II.

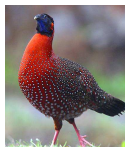
- druhy, které by mohly být ohroženy vyhoubením, pokud by nebyl obchod regulován
- cca 4 000 zvířat a 25 000 rostlin
  - opice, papoušci, dravci, sovy, kočkovité šelmy, hroši, řada antilop, kolibřici, loskuták
  - různé druhy želv, krokodýli, leguáni, varani, hroznýši a krajty, některé exotické žáby
  - motýli, sklípkaní, měkkýši, mořské korály
  - orchideje, kaktusy, sukulentní rostliny, některé tilandsie a masožravé rostliny, ženšen, některé dřeviny ad.
  - z našich druhů např. vlk, medvěd, rys, kočka, čap černý, jeřáb, drop velký, pijavka lékařská, jasoň červenoooký, vstavačovitě, sněženka a brambořky

Příloha CITES III.

- druhy ohrožené jen na území určitého státu
- ten požádal sám o regulaci obchodu
- cca 250 zvířat a 45 rostlin
  - zmije řetízková (Indie) mrož (Kanada), holub růžový (Mauricius), satyr himálajský (Nepál), lenochod krátkokrký (Costarica)
  - mahagon *Swietenia macrophylla* (celá neotropická oblast – Jižní Amerika)

Co je také exemplářem CITES

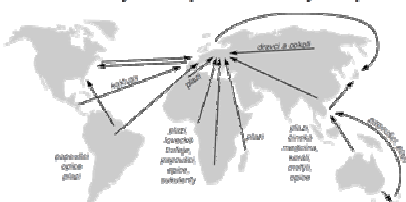
- části těl, výrobky a odvozeniny z ohrožených druhů
- zboží, u něhož je podle dokumentů či obalu patrné, že obsahuje části či odvozeniny druhů CITES (i když v něm nemusí být)
- výrobky určitých druhů jsou však vyňaty (příl. B, jako třeba řezané orchideje z uměle vypěstovaných rostlin)
- křížенец (hybrid), jehož alespoň jeden rodič je v CITES - pokud každý patří do jiné přílohy, platí ustanovení přísnější přílohy

Kdo a odkud co přiváží

- cílové země:**
  - EU
  - USA
  - dálný východ (Čína, Japonsko, Korea)
  - arabské země
  - Austrálie
- zdrojové země**
  - rozvojové země zejména tropů a subtropů – výrazné socioekonomické souvislosti obchodu
- komodity:**
  - kůže plazů
  - kožešiny a vlna
  - živí exotičtí ptáci
  - tropické ryby
  - kaviár
  - ulity plžů a korály

Hlavní směry a komodity obchodu s ohroženými druhy

Mezinárodní fungování CITES

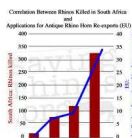
- konference CITES** - „doporučení“ - nejsou závazná – to je pouze text členů úmluvy
- změny v seznamech CITES I a II musí být schváleny 2/3 – ale země mohou u jednotně omezit dovoz z „neposlušné“ země
- sekretariát CITES Ženeva** – soustřeďuje informace o mezinárodním obchodu (+ Interpol, Světová organizace celních orgánů)
- Výbor pro rostliny, Výbor pro živočichy a Podvýbor pro názvosloví**
- přezkoumávání významnosti mezinárodního obchodu** - druh přeřazen do přílohy CITES I, pokud je obchodem ohrožen nad únosnou míru, anebo naopak doporučen k vyřazení ze seznamů - sledováno cca 50 tis. druhů
- databáze UNEP-WCMC shromažďuje data o dovezech a vývozech exemplářů CITES všech členů úmluvy

Mezinárodní vědecký orgán CITES

posuzuje zda:

- vývoz a dovoz druhu ohrozí jeho přežití (dle současného obchodu a stavu populace)
- vědecká instituce splňuje podmínky pro zjednodušené výjimky CITES (výměna exemplářů a vzorků, odchovy)
- pokud nemá dost informací: „no opinion“ = všechny státy CITES informují o dovozu a vývozu, aby se informace doplnily

TRAFFIC

- Trade - Record Analysis of Fauna and Flora in Commerce** = program monitorující obchod ohroženými druhy živočichů a rostlin z volné přírody
- upozorňuje na potenciální nebezpečí (provazují ho IUCN a WWF)

CITES a EU – přílohy A-D

- EU zařazuje CITES I-III do příloh A-D+ některé volně žijící EU druhy
- komerčně se nesmí využívat druhy A (CITES I) pro prodej, zisk, vystavování, pronájem, výměna atd.
- přímý zákaz dovozu (želva nádherná *Trachemys scripta elegans*)
- přísná opatření u zvířat s vysokou mortalitou při transportu anebo chovu

Příloha A - přímo ohrožené vyhubením, ALE obsáhlejší než příloha CITES I

- ve volné přírodě EU a jsou chráněny zákony členských států
- ne všechny musejí být chráněny CITES (např. všechny druhy evropských dravců a sov)
- druhy v ČR: vlk, medvěd, vydra, kočka, rys, čáp černý, kaplík, čírka modrá, polák malý, evropský dravec, jeřáb popelavý, drop velký, hrdlička dvoká, evropské sovy, jasoň červenooký

Příloha B - CITES II a III, ale i druhy mimo

- dovoz do EU je pozastaven (nepůvodní invazní - např. želva nádherná a skokan volský)
- druhy ČR z CITES II uvedeny v příloze A, v B pouze pijavka lékařská

Příloha C - CITES III, ale i druhy mimo

Příloha D - některé CITES III, ale i druhy mimo

- obchod sledován (např. noreksibiřský, bažant královský aj. druhy exotických ptáků a plazů)

Legislativa CITES v EU

příloha A umožňují je dovoz pouze:

- pro vědecké a biomedicínské účely (pokud nejsou exempláře ze zajetí)
- pro chov, výzkum a vzdělávání k zachování druhu
- pro další účely k ochraně druhu

výjimka k obchodu s CITES I. – žlutý certifikát EU (nejčastěji pro odchov a předcitesové exempláře – tj. před 1992)

- odchovy - výjimky – nutný legální původ chovné skupiny - alespoň druhá filitální generace v zajetí F2
- pro exempláře nabyté před platností CITES (dlouhodobé druhy)
- tranzitní povolení
- osobní rodinné exempláře (při stěhování)
- lovecké trofeje z legálních odlovů

výjimka není potřeba

- u umělé vypěstovaných rostlin
- u zvířat běžně chovaných druhů
- u starozitností získaných před 50 lety

příloha X EU – není potřeba výjimky

prokázání původu exempláře

- CITES A – výjimka pro komerční použití nebo kopie č. 2 dovozního povolení potvrzená celníky
- CITES B – odchovy v zajetí, je na držitelích legální původ exemplářů prokázat

Přehled zákonů ČR a směrnic EU se vztahem k CITES

- Nařízení Rady (ES) 338/1997 - základní předpis CITES, obsahuje definici obchodních činností a případy, kdy je možné ze zákazu obchodní činnosti udělit výjimku (čl. 8)
- Nařízení Evropského Parlamentu 398/2009 - změny Nařízení Rady (ES) č. 338/97
- Nařízení Komise (ES) 865/2006 - doplňující a upřesňující předpis, obsahuje vzory formulářů, definici odchovu v zajetí (čl. 54), předepsané značení exemplářů (čl. 66)
- Nařízení Komise (ES) 709/2010 - seznamy druhů zařazených do příloh A-D
- Nařízení Komise (ES) 359/2009 - seznam druhů, jejichž dovoz do EU není v současné době povolen
- Zákon 114/1992 Sb. - zákon o ochraně přírody a krajiny
- Zákon 100/2004 Sb. - o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů
- **Vyhláška 210/2010 Sb.** - vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení **zákonu č. 100/2004 Sb.**, o ochraně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy)

Další problémy spojené s aplikací CITES

- **burzy** - sledovány ČIŽP, ale dražší kusy prodávány mezi chovateli skrytě (spíš jen místo pro kontakt)
- **internet** – povinnost kupujícího upozornit na nutnost registrace či CITES povolení při vývozu/dovozu – ale anonymita
- **přepravní podmínky pro zvířata** – často se nedodržují
  - dle CITES 1981 - (Guidelines for transport and preparation for shipment of live wild animals and plants)
  - Mezinárodní asociace leteckých dopravců (International Air Transport Association – IATA)
  - Předpisy pro živá zvířata (Live Animals Regulations – LAR)

Orgány CITES v ČR

- **3 základní orgány má každý stát :**

vědecký – Agentura ochrany přírody a krajiny

- odborný, prověřuje žádosti o vývoz a dovoz exemplářů
- sledování vlivu obchodu na přežití populací v přírodě – permittem potvrdí že nebudou ohroženy přírodní populace

výkonný – Ministerstvo životního prostředí

- obchod vně unie - dovozní a vývozní permity
- Informační systém Registr CITES
- vydávání, správa a kontrola dokladů CITES
- centralizovaná databáze zadržovaných a zabavených exemplářů
- reporting pro centrálu CITES
- administrativní, zúčastňuje se zasedání

kontrolní – Česká inspekce životního prostředí (+ Celníci, Policie)

- kontroluje, ukládá pokuty a odebírá exempláře (pohotovost, výjezdy)

další úřady:

- **krajské úřady**
  - výkonný orgán pro vnitrostátní a vnitrounitní obchod - registrace
- **Státní veterinární správa**
  - zvláštní předpisy

Česká inspekce životního prostředí

- 10 inspektorátů v krajských městech (každý má CITES specialistu); cca 1000 kontrol ročně
- specializované oddělení Praha Ruzyně (cca 7 lidí), pohotovost na telefonu 24 hod. (ročně cca 100 konzultací a 20 mimořádných výjezdů)
- speciálně školení lidé na jednotlivé typy CITES kriminality – rostliny, živočichové, neživé výrobky, mezinárodní spolupráce
- pravomoci pokutovat zadržet a zabavit – po nabytí právní moci rozhodnutí do ZC, výjimečně repatriace do země původu
- **záchranná centra** - (cca 13) pro rostliny a živočichy – botanické a zoologické zahrady, ČSOP
- neživé exempláře do skladů – pro výukové a studijní účely

Státní veterinární správa v CITES

- ochrana pohody a před týráním
- monitorování nálezů a ochrana před závadnými produkty
- **kontroly při obchodování se zvířaty**
- **dovoz a vývoz živých zvířat a jejich přeprava**
- kontrola **přepravních podmínek**
- kontrola podmínek chovu zvířat **výžadujících zvláštní péči**
- vydává **vsupní doklad** a kontroluje EU veterinární osvědčení (**přijímací stanice pouze v Ruzyni**)
- pro ptáky a primáty **30-denní karanténa** před dovozem či po něm – lze umístit pouze do dopředu schválených zařízení
- při dovozu **více jak 5 ks se považuje za obchod**

Celní správa

- kontrola exemplářů při **dovozu, vývozu, zpětného vývozu a tranzitu**
- kontroluje zda exemplář odpovídá dokladům CITES a stanoveným veterinárním
- **může zadržet** exempláře při porušení zákona či **pochybnostech**
- vždy informuje ČIŽP

Legislativa CITES v ČR

dovoz

- vývozní povolení CITES ze země, odkud je exemplář vezen
- zároveň dovozní povolení do ČR (vydává MŽP)
- obě povolení předložit na hraničním a nechat potvrdit celníky (popř. přiložit k přepravním dokumentům)
- 3 kopie permitu – pro zemí vývozu a dovozu i dovazce

SANKCE

- pokuta do 100 tis. (bez registráků) do 500 tis. (porušení povinnosti registrace – např. označení), neprokázání původu 1,5 mil.
- exempláře mohou být zabaveny
- závažné případy odnětí svobody až na 8 let, zákaz činnosti a peněžitý trest

ZÁKONY

- zákon č. 100/2004 Sb.
- prováděcí vyhláška 210/2010 Sb.
- nařízení Rady (ES) č. 338/97
- pro druhy volně žijící v ČR se řeší národní legislativou i CITES paralelně
- evropské ptáky kromě dravců a sov nejsou moc v CITES, ale chránění živií i mrtví (včetně částí těl) dle EU legislativy (u nás implementováno do zák. 114.)

CITES legislativa v praxi ČR

Prodej exemplářů

- exemplář s registrací (zákazem obchodování) jen s pisemným upozorněním „CITES - povinné doklady“
- jen s registračním listem, popř. i s potvrzením pro komerční použití
- písemně informovat kupujícího o povinnosti registrovat exemplář a o zákazech obchodních činností s exemplářem
- na veřejnosti (prodeje, burzy apod.) musí být informace viditelně vyvěšena (včetně internetových obchodů)

Povinná registrace některých exemplářů v ČR

- krajský úřad nebo magistrát města Prahy vydá registrační list

Zákaz obchodování s exempláři z přílohy A

- zakázán nákup, nabízení ke koupi, nabývání pro obchodní účely, veřejné vystavování pro obchodní účely, využití pro obchodní zisk a prodej, držení za účelem prodeje, pronajmutí, směna nebo výměna, nabízení k prodeji nebo převážení za účelem prodeje
- výjimku ze zákazu komerčního užití vydává krajský úřad „žlutý certifikát EU“

Registrační list

- uvádí
  - jak byl exemplář získán (dovoz/původní majitel atd.)
  - odkud pochází (divoká příroda/odchov)
  - jak je nezeměnětelně označen (fotka, čip, kroužek atd.)
- nutně mít s sebou při prodeji i kontrole chovu
- při změně majitele přeregistrace na kraji
- vždy s sebou při
  - cestování po unii
  - veřejném vystavování
  - prodeji
- registrují se většinou druhy CITES A a vybrané CITES B (z B slonoví, kočkovití, primáti, orl okrový a stepní)
- registrace ale není prokázáním původu exempláře

Nezeměnětelné značení

- individuálně označit exemplář pro jeho snadnou identifikaci, podmínka nesnímatelnosti
- týká se i exemplářů z odchovů, ale i neživých (kůže krokodýlů, slonovina a balení kaviáru jeseterovitých) a těch, které se registrují
- značí vlastníky na své náklady
- výrobci kroužků na ptáky a jiných značek CITES, s výjimkou mikročipů, musí mít licenci MŽP
- nezeměnětelně se označují pouze exempláře přílohy A a ty podléhající registraci (malá část. B)

Typy značení

- mikročipy – smí provádět pouze veterinář
- plazi – levá strana krku, pootočení po aplikaci, aby nevyklouzl, popř. zašít, velikost jedinců od 10, hadi 30 cm
- ptáci – hlavně pro dovozy - pod kůži, do svalu – stehna, prsa, ramena od 100 g
- savci – do svalů či pod kůži – do krku a mezi lopatky v anestézii, u velmi malých druhů problematické drápkaté opice – občas dospělci vykusují čipy mláďatům (jako parazita) = úhyn

skupina	ICUN/SSC CITES	zemi	British Veterinary Zoos Society
velká vřetla, kopytce*	podkožně na šíři levého ulního bolta	podkožně na šíři levého ulního bolta	podkožně na špičce střední části krku
maš a střední zvířata*	podkožně mezi lopatky	podkožně mezi lopatky	podkožně mezi lopatky
slony		podkožně mezi lopatky	mláňe i metatarsus či metatarsus
oskvi a koberci		podkožně mezi lopatky	
přehončáci		levá strana břiše oskvi nebo pánevní končetiny	
opice	levá strana břiše oskvi	levá strana břiše oskvi	
dobré opice		střední část stehna	
odstřípaní savci do 2 kg		podkožně mezi lopatky	
damany	intralumbální**		
ševci	intralumbální**		

Typy značení

- kroužky pro ptáky – aplikuje chovatel
- celistvé – CZ PRAGUE 6 místný číselný kód (odchovy sokolů a rarohů) – certifikace MŽP – nasazení mláďatům (dospělci nelze sejmut) – stanovení průměru pro druhy
- ALE – rušení v chovu, vyhazování mláďat či štípání (arové)
- vhodná kombinace s DNA profilem, mikročipem či fotografií dorzálních štítků prostředních prstů
- dělené švýcarské s oskou – po uzavření nelze otevřít bez poškození (nelze pro CITES I) – jinak čip
- označení lze odmítnout pouze na základě veterinárního potvrzení

Typy značení

- fotografie** – 10x15 s měřítkem, uvést stranu těla a znak zakroužkovat, 80 % plochy fotky (želvy), spíše nasazení štítků než kresba
- vybraní savci** - skvrnitě druhy koček (obličej), nosorožci (hlava), sloni (hlavy a uši), zebry (kresba zadku a boku)
- plazi** (v dospělosti by se měli čipovat všichni)
- krokodýli** - pouze v mládí skvny na hlavě, pak čip
- hadi** – 2 detaily těla – typické skvrny na ocasu a hlava
- ještěři** – štítky na boční a horní straně hlavy

Objemy počtu kusů obchodu 2000–2005

	EU-27	USA	Ostatní svět
Živí ptáci			
Dravci	6036	560	23527
Papoušci	1268768	131281	1142127
Pěvci	3258691	3275	629992
Ostatní ptáci	174818	2323	120904
Živí plazi a obojživelníci			
Želvy	163508	196207	257523
Ještěři	1176203	3598730	889752
Hadi	311456	1139273	243113
Obojživelníci	40300	147472	47763
Kůže plazů			
Krokodýlové	2941527	1185845	6967222
Ještěři	3353303	886953	6489708
Hadi	3440955	322659	4481763
Kaviár jeseterovitých			
Kaviár jeseterovitých (kg)	425904	202924	235900
Bezobratlí			
Živí mořští koráli	1263868	4097051	1117368
Ostatní bezobratlí, živi a neživi	850489	1707144	436234

Finanční objemy EUR 2000–2005

	v přírodě	obchod
Živá zvířata		
Primáti	75 milionů	15 milionů
Exotičtí ptáci	38 milionů	7 milionů
Draví ptáci	5 milionů	0,2 milionu
Plazi, včetně hadů a želv	31 milionů	7 milionů
Ozdobné ryby	257 milionů	89 milionů
Zvířecí produkty pro oblečení a dekoraci		
Kůže savců a kožešiny	4 miliardy	494 miliony
Kůže plazů	255 milionů	100 milionů
Ozdobné korály a lastury	85 milionů	15 milionů
Perly	57 milionů	12 milionů
Zvířecí produkty pro potravu (s výjimkou ryb)		
Lovná zvěř	365 milionů	326 milionů
Zábí stehýrnka	40 milionů	16 milionů
Hlemýždi aj. měkkýši	60 milionů	19 milionů

**ročně celosvětový obrat cca 300 miliard Kč legálně!
400 miliard nelegálně!**

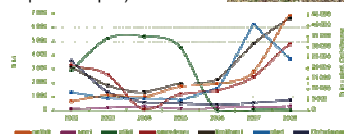
Situace v ČR

- tradičně silná chovatelská základna na světové úrovni (dědictví z dob komunismu, kdy nebylo co jiného dělat)
- přístupnost některých exotických zemí, kam se nedostali západní chovatelé (zejména Kuba)
- poměrně pozdní přistoupení k CITES - až v roce 1993 (zákon od 1997) - umožnilo dlouho nerušený rozvoj „chovatelství“
- „šikovnost“ českých chovatelů a pěstitelů v získávání exemplářů udělaly z ČR v 90. letech pašeráckou velmoc – 2001 největší počet Čechů sledováno Interpolem pro pašování

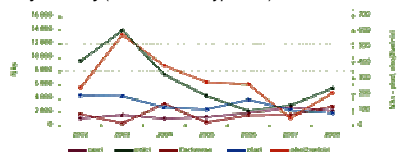
Dovoz do ČR (za rok)

- plazi
  - leguán zelený (*Iguana iguana*) 4200
  - krajta královská (*Python regius*) 900
  - aligátor severoamerický (*Alligator mississippiensis*) neživé - náramky k hodinkám 650
  - želva čtyřprstá (*Testudo horsfieldii*) + ž. mississippiá Kohnova (*Graptemys pseudogeographica kohni*) cca 15 tis
- korálnatci
  - Scleractinia* spp. + *Acropora* spp. cca 2000
- pavoukovci
  - veleštr obrovský (*Pandinus imperator*) 2300
- ptáci (výrazný pokles kvůli ptačí chřipce)

Vývoz z ČR (za rok)

- ptáci
  - drobné druhy papoušků, rosely (*Platycercus* sp.) 2150,
  - papoušek zpěvavý (*Psephotus haematotus*) 1800,
  - agapornis Fischerův (*Agapornis fischeri*) a agapornis škraboškový (*Agapornis personatus*) po 450, kakariki rudočelý (*Cyanoramphus novaezelandiae*) 360
  - sokoloviti 60 ks
- plazi
  - hadi - krajta tygrovitá tmavá (*Python molurus bivittatus*) 700,
  - hroznýš královský (*Boa constrictor*) 350, hroznýšovec duhový (*Epicrates cenchria*) 220
  - ještěři – chameleon jemenský (*Chamaeleo calyptratus*) 1700
- obojživelníci
- savci

Typy pašeráků

turisté

- nejméně nebezpeční, z neznalosti a poprvé
- suvenýr z dovolené (korál, las tura, krunýř, soška)
- zvíře z trhu (záchrana) – ale zvíře je tam kvůli poptávce
- pokuta a zabavení
- prevence a výchova (není tak závažné, ale je jich mnoho)

chovatelé a sběratelé

- koníček a vášeň - udělají cokoli, aby získali exemplář
- znají pravidla, ale necítí vinu - vášeň je svatá
- zachraňování druhů - v přírodě prý nepřežijí = nutnost odchovu - tím satureována poptávka?
- argument vědeckého výzkumu a popisování nových druhů
- neobchodují ve velkém – pro sebe a známé - aby zaplatili cestu
- nelze vychovat - k nelegálním praktikám se vrací

organizovaní pašeráci, kurýři a obchodníci

- velké počty a velké peníze – nejzávažnější a nejhůř odhalitelné (profesionáři)
- bezkrupulózní (vysoká úmrtnost kalkulovaná v nákladech)
- opakovaně pašují i po vězení
- kurýři – profesionální nebo jednorázové (zaplacení cesty)

Způsoby pašování živých zvířat

živá zvířata na těle

- skryté kapsy na objednávku
- zvláštní vesty či pásy kolem pasu
- sáčky kolem nohou (případ pašáka s pytlíky se 4 kobrami královskými + malými krokodýly)
- pašování nasezených papoušcích vajec - dolíhnutí v chovu = legální odchov

cestovní zavazadla

- zabránit zvířatům v pohybu a hluku
- papoušci do PET lahví s usťřeným dnem
- malí ptáci do roliček od toaletního papíru
- želvy se obalují izolepou
- opice se narkotizují (vysoký stres a úmrtnost)
- plazi v plátěných pytlících nebo v ponožkách
- žáby v krabíčcích od filmů
- často opomenutí dýchacích otvorů (vysoká úmrtnost)

autem a v kamiónech

- úkryty a schránky (nádrže na benzin - 200 želv)
- pod polstrováním dveří a v sedadlech
- náklad nebo za kabinou, falešně přepážky v nákladním prostoru

viaky

- manipulační prostory a podvozky (kaviár z Ruska)

Způsoby pašování neživých exemplářů

- slonovina se obarvuje nahnědo, aby vypadala jako dřevo
- kořen žen-šenu vydáván za mrkev
- semena kaktusů do mleté kávy
- roh nosorožce v plastové sošce
- letadla (cargo zásilky) - dvojitá dna beden
- neotevratelné a neprůhledné bedny
- přímíchání vzácných druhů do legální zásilky
- padělané či upravované dokumenty
- nápisy „POZOR, jedovatí hadi“ odrazující kontrolu
- korupce
- přeprava přes mnoho zemí - „vyčištění“ dokladů
- pošta - rostliny a výrobky (ALE i želvy a ještěři – např. gekoni ve videokazetě)
- internet – rychlý a anonymní

Pašování v ČR

- druhé nejčastější záchyty CITES v Evropě – letiště Praha Ruzyně (po Amsterdamu - odbavení 20 mil. lidí ročně (4,5 mld. na celém světě)
- ČR má pověst významné tranzitní země pro pašování
- nejčastěji: suchozemské želvy a papoušci
- vzácněji:
  - plazi (Madagaskar, Austrálie)
  - zpěvní a draví ptáci
  - kaviár (pravý kaviár minimálně – falzifikace jikrami ryb)
  - tradiční čínská medicína (TCM) – tradiční ruská medicína- medvědí tuk, žluč, pijavka lékařská (krémy)
  - živé rostliny (kaktusy, sukulenty)
- turistické suvenýry
  - lahve alkoholu s naloženými hady
  - korály, lastury
  - krunýře želv
  - vycpaniny a výrobky z kůže
- čížba–nelegální odchovy ptáků pro kulinářské účely - vývoz do Itálie, do Holandska do chovů
- mezinárodní (wclivací) pošta v Praze

BEZOBRATLÍ

- **ohrožení:**
  - ničení prostředí
  - nadměrný sběr
- **opatření:**
  - kontrola obchodu
  - umělé chovy (funguje u motýlů)
- především nápadné „sběratelské“ druhy tropických brouků, štírů, pavouků a motýlů
- veleštití (*Pandinus* spp.) – *P. imperator* - 2300 ks ročně do ČR
- sklípkaní (*Brachypelma* spp.)

motýli, velevrubi, pijavka

- *Omithoptera alexandrae* (ptákokřídlec Alexandřin) CITES I. (nelegální dovoz ze Salamounových ostrovů – případ Ruzyně)
- *Papilio chikae* (otakárek) CITES I.
- *Hirudo medicinalis* (pijavka lékařská) CITES II. – krémy z Ruska a Ukrajiny
- *Unio nickliniana* (velevrub) CITES I.
- perly (více druhů velevrubů), spíše mořské perly z chovech nebo náhražky

mořské ulity a korály

kaménka zelená (*Papustyla pulcherrima*)
CITES II.

- suchozemský plž z ostrova Manus – sběratelství

korály (většinou CITES II.)

- větvenci (*Scleractinia* spp.) (mozkovitky, červené korály)
- *Acropora* spp.
- varhanitkovití (*Tubiporidae* spp.)
- celkem do ČR cca 2000 ks korálů ročně

RYBY a PARYBY

- **ohrožení:**
  - ničení prostředí
  - nadměrný lov
  - obchod s kaviárem, popř. masem
  - vzácnost některých druhů (= sběratelsky atraktivní)

- **opatření:**
  - kontrola obchodu
  - umělé chovy (vyza a jeseter)

- **Příklady:**
  - *Latimeria* spp. (latimérie) CITES I.
  - *Pangasianodon gigas* (pangas mekongský, sumec obrovský) CITES I.
  - *Probatus jullieni* (pamička Jullienova) CITES I.
  - *Neoceratodus forsteri* (bahník australský) CITES II.
  - *Arapaima gigas* (arapaima velká) CITES II.
  - *Rhinodon typus* (žralok obrovský) CITES II.

Problém žraločích ploutví

- odpor „rybářských“ zemí proti zákazu, obtížná identifikace druhu v produktech (polévkové konzervy),
- až 80% pokles populací (kladivoun, ž dlouhoploutvý), chránění pouze ž. obrovský, velký a bílý

úhoř říční (*Anguilla anguilla*)

- široce rozvinutý obchod s monté a tzv. „skleněnými úhoři“ chytanými v ústí evropských řek
- od 80. let min. století dramatický pokles stavu na cca 1–5 % původního stavu, zejména díky vývozu do Japonska
- zde součást tradičního pokrmu „unadon“ (japonský úhoř též zdecimován) + TCM
- cena 6–30 tis./kg – odlov půl miliardy jedinců ročně = 1/2 evropské populace
- z důvodu ohrožení obchodem druh zařazen v r. 2007 do přílohy II.

Jeseterovití – kaviár, CITES II.

- od r. 1998 všichni jeseteři a veslonosi v CITES - včetně kaviáru, masa, kůže ryb, oplodněných jiker, chrupavek a rybiho kilihu
- jeseter velký (*Acipenser sturio*), j. krátkokopý (*Acipenser brevirostrum*) CITES I – neobchodují se!
- forma: nejčastěji mině solený „malosol“ nebo lisovaný, pasterizovaný
- jednorázový štítek s údaji o původu a zemi původu a roku odlovu kaviáru
- názvy: beluga, asetra, osetra, sevruka, kaluga, hackleback, paddlefish, shovel-nosed sturgeon, American sturgeon, American black a sterlet
- chovy v Iránu – legální zlatý kaviár z vyzy velké až 15 tis. za 10 ckg (Beluga)
- nelegální lov na nástrahy při dně (Rusko) – ryby zde pak dlouho leží a kvalita kaviáru je výrazně nižší (cenově 5–10 tis./kg)
- u nás chovy jeseterů např. Vodňany, Hluboká

OBOJŽIVELNÍCI A PLAZI

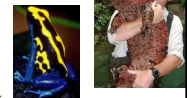
- **ohrožení:**
  - ničení prostředí, sběr vajec, lov pro maso a prodej krunýřů
  - odlovy či nákupy na tržích v rozvojových zemích – turistický suvenýr živá želva, tmorep
  - obchod zaměřen zejména na neživé exempláře – kůže, boty, pásky, suvenýry z dovolených – rozlišení dle porů a nepravdivostí
  - pašování do ČR – kromě galanterie a obuvi jsou problémem zejména suchozemské želvy
  - podmínky pro zvířata v chovech - některé druhy náročné
- **opatření:**
  - alternativa ve faremních chovech (nyní i v ČR – prodej kůží a masa)
  - v ČR velké množství chovatelů – množení a export jedinců do zahraničí
  - repatriace přes evropské centrum Carapax - Itálie

žáby, velemloci, krokodýli

velemloci (*Andrias* spp.) CITES I.

- Japonsko a Čína, dříve lovení na maso

přalesničky (*Dendrobates* spp.) CITES II.

- šipové žáby, po dovozu se toxicita ztrácí – chybí vhodná potrava
- případy okamžitého připašování jedinců po popisu nových druhů

aligátor severoamerický (*Aligator mississippiensis*)

- ohrožení zejména kvůli kůži - dnes řešeno faremními chovy

krokodýl mořský (*Crocodylus porosus*)

- trofeje z Austrálie, lov pro maso a kůži
- poměrně nebezpečný (300 lidí ročně)

želvy

- želva žlutohnědá** (*Testudo graeca*) a **ž. zelená** (*T. hermanni*) CITES II. A
- nejčastěji chované suchozemské želvy ze Středomoří - pašování deklarováno jako odchovy
  - ročně tisíce suchozemských želv přes Zverimexy - hračka pro děti x doba dožití okolo půl roku

- želva pardálí** (*Stigmochelys pardalis*) CITES I/B
- pestré zbarvení – mimikry v savaně, pašování z JAR

- želva zploštělá** (*Malacochersus tomieri*) CITES I/B
- ploché měkké krunýře, ve skalních puklinách a mezi kameny
  - východní Afrika, v červeném seznamu zranitelný

- želva hvězdnatá** (*Geochelone elegans*) CITES I/B
- ceněna pro krásnou kresbu krunýře
  - savany v Indii a na Srí Lance (až 8 tis./ks)

- želva paprčtitá** (*Geochelone radiata*) CITES I/A
- největší madagaskarská želva

- kareta pravá** (*Eretmochelys imbricata*)
- vybíjení na plážích kde kladou vejce
  - želvovina na obroučky brýlí a spony

hadi

běžněji chováni hadi:

- hroznýš královský** (*Boa constrictor*) CITES II.
- hroznýšovec duhový** (*Epicraterus cenchria cenchria*) CITES II.
- krajta tygrovitá** (*Python molurus molurus*) CITES II.
- krajta královská** (*Python regius*) CITES II.
- případ:** zmrzlé krajty na Brněnské celnici – dovoz v kabinu z Itálie za kabinou řidiče – 5x krajta královská + 3 tmorepi (typický ilegální dovoz z Maroka) + vodní severoamerické želvy – část jedinců umrzla – důkazní nouze neumožnila pokutovat řidiče

ještěři

leguán kubánský (*Cyclura nubila*) CITES I. A

- až 1,5 m, není častý u chovatelů
- přeměna jejich přirozeného prostředí člověkem
- zranění mláďat po napadnutí psy a kočkami
- v ČR nejčastěji dovážen leguán zelený (*Iguana iguana*) CITES II.

varan Mertensův (*Varanus mertensi*) CITES II.

- pouze v severní Austrálii, poblíž vody
- všichni varani CITES I (5 spec.) nebo II. (zbytek)
- vzácný varan komodský CITES I.

trnorep africký (*Uromastyx acanthinurus*) CITES II. B

- nejčastější suvenýr chovatelů při cestě z Maroka
- vytvořenou poptávkou naplňují domácí lovcí
- (případ 1000 ks z Maroka v osobním autě pro další prodej + such. želvy)

PTÁCI

U nás zadrženi nejčastěji papoušci, loskuták

- ohrožení:**
  - ničení prostředí
  - odlovy či nákupy na trzích v rozvojových zemích
  - téměř úplné vyhubení některých velkých papoušků díky odchytným a kácení
  - dovoz do ČR - ilegálně tisíce papoušků z volné přírody
  - často pašování vajec a falšování původu jedinců
  - cílené pašování vzácných druhů na zakázku
- opatření:**
  - alternativa v početných odchovech chovatelů – (problematický původ chovných párů)
  - osvěta chovatelů (přechod na běžnější druhy?)
  - záchranné chovy (Loro Parque – Tenerife)

Arové

- jedna z neohroženějších skupin ptáků kvůli ilegálnímu obchodu (dlouhodobě pod tlakem lidí lovení indiány pro peří (zdobení), volně chováni ve vesnicích, vybírání mláďat z hnízd, ilegální obchod a kácení různých typů lesů)

Ara Spixův – (*Cyanopsitta spixii*) – Brazílie, ilegální lov hlavní příčinou ohrožení, zároveň úbytek vlhrodných lesů (v roce 1997 jen 30 km², poslední jedinec v přírodě v r. 2000 (umělé odchovy k záchranné populaci – asi 70 ks – komplikovaná tvorba párů – odpor majitelů) (CITES I)

Ara horský (*Propyrrhura couloni*) – Peru, Brazílie, Bolívie, jeden z nejméně známých jihoamerických papoušků (i v rámci obchodu), není globálně ohrožen (CITES II) – v zajetí domnují nelagální jedinci (300 jedinců z Peru) – 11 legalizováno a prodáno - problém

- případ z Břeclavské celnice, záchyt v originálních bednách z Brazílie, včetně domorodého průvodce při cestě z Bratislavě – vypuštění jedinců z celnice – odchytný a umístění v ZOO Brno – u soudy pašerák "prokázal" převoz jedinců ze svého chovu v SR

Ara kobalťový = Lezarův (*Anodorhynchus leani*) – Brazílie – znám z chovu již v 19. stol., v přírodě objeven 1978 (60 ks), dnes odhad 750 ks – pokračují ilegální pytlácké odchovy, úbytek hnízdního prostředí a potravy (semena palmy *Syagrus coronata* – zmlázení potlačeno dobytím), u nás např. v roce 2010 – 3 ks + kufra auta (cena jedinců asi 3-4 milióny) (CITES I)

Ara ararauna (*Ara ararauna*) – S Jižní Ameriky, na většině areálu běžný, v posledních 20 letech pokles početnosti, někde ještě běžné jako lovný druh, vývoz ještě v 90. letech (např. z Guyany ročně 2000 ptáků) (CITES II)

Kakaduové

Kakadu černý (*Calyptorhynchus funereus*) – Z Austrálie, závislý na přítomnosti dutých stromů (všichni kakaduové), v domovině neohrožený, přizpůsobivý (CITES II)

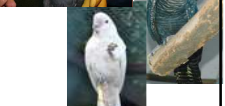
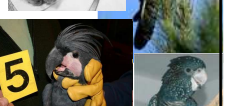
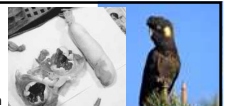
- pašování – "vepě na vejci" – 3 balíčky s vejci ve slípěch při záchytu destruovány – forenzní laboratoř USA + morfologické analýzy (Mikovský)

Kakadu havraní (*Calyptorhynchus banksii*) – Austrálie, na 1/3 území, potravu shání v hejbech (stovky ptáků), ohrožení - úbytek biotopů v důsledku kácení dřeva, konkurence o hnízdní dutiny, některé poddruhy ohrožené (CITES II)

Kakadu palmový (*Probosciger aterrimus*) – N. Guinea, S Austrálie, hodně vyhledáván pro obchod, lov pro maso, destrukce biotopů, lov ilegální v Austrálii, u nás 2010 – 5 jedinců v Lanžhotě (CITES I) – populární druh silně nelegálně obchodován (nákaza silně infekčním PBF – odpadnutí zobáku, nakazení při transportu)

Kakadu Goffinův (*Cacatua goffini*) – ostrovy Tanimar (JV Indonésie), původně musěla být velká populace, vývoz v 80. letech: prům. 11 300 ptáků ročně, po zázaku stále vysoké počty, u nás nalezen v palubní přihrádce auta (CITES I) – nyní pokles ceny

Kakadu žlutolící (*Cacatua sulphurea*) – Sulawesi, Sundy a další ostrovy, 4 poddruhy - 2 ohroženy vyhubením - přeměna lesů na zemědělskou půdu, odchytný pro vývoz – např. na lep (v roce 1984 legálně vyvezeno 7900 ptáků); v zajetí běžně odchovávan, obilben pro krotkosti a učenlivost (CITES II) – pseudozáchranný program – vyvěšování budek obsazovaných invazním druhem (organizováno českým pašerákem)

Amazoňani

Papoušci rodu *Amazona* – velmi častý předmět obchodu, celá řada velmi vzácných, endemických druhů, často národní ptáci

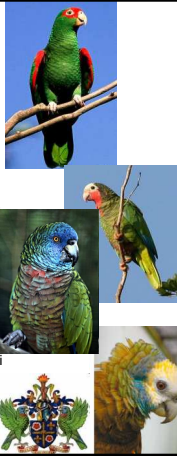
Amazoňan nádherný (*Amazona pretei*) – J Brazílie, pokles počtosti v průběhu 20. stol., lovci obvykle vyberou všechna mláďata z hnízda, které zcela zničtí (CITES I) – dřive silný dovoz

Amazoňan kubánský (*Amazona leucocephala*) – Kuba a okolní ostrovy, stále běžný v zachovalých lesích, pokles počtosti, na ostrovech více ohrožen (na některých vyhubený), u nás poměrně často v chovu – obchodování s Kubou, jiné vzácnější (CITES I)

Amazoňan mnohobarvý (*Amazona versicolor*) - ostrov Santa Lucia (400 jed.), ztráta biotopů, lov pro maso, obchod, hurikány; ilegální registrace (= legalizace v ČR přes neinformovanou správu ČRFK)

- kvalitativní model - pašování na objednávkou (CITES I)
Amazoňan ohnivý = Guildingův (*Amazona guildingii*) - ostrov Svätý Vincenit (800 jed.), dnes dostatečně chráněný včetně biotopů – díky kampani, odchov v zajetí je velmi náročný, pašeráci dovezli na ostrov vlastní inkubátor, cena 600–800 tis. Kč (CITES I)

Amazona brasiliensis A. rudococcy A. rhodocorytha A. červenocelý – neohroženejší druh (640 ks a výrazný pokles kvůli pašování – malé areály hlavně v Brazílii, vybírání z hnízd. A. brasiliensis vázaný na deštné pralesy které u Atlantiku radikálně ubývají.

Další papoušci

Žako šedý (*Psittacus erithacus*) – Z a stř. Afrika, dva nově rozlišené na druh – *P.e.timneh* (ž.š. liberijský) - menší i tmavší vzácnější, lokálně hojný

• jeden z nejvíce obchodovaných papoušků (v 80. letech ročně asi 50 000 jedinců z Afriky) (CITES II)

• odchyt na lep na neovocných stromech

• nákup jedinců z přírody jako domácího miláčka nevhodný

• případ 100 jedinců naprosovaných v malých bednách na Ruzyni – 20% úhyn do týdne

• růst ceny žaka při pašování (mortalita 70 %)

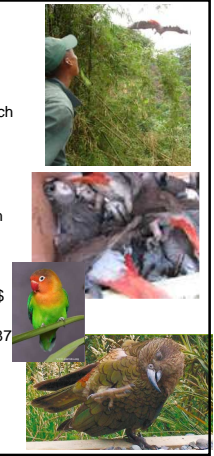
• **kvantitativní model:** pytlák 3 \$ – překupník 30 \$ – obchodník se zvířaty 300 \$ – koncový zákazník 500 \$

Agapornis Fischerův (*Agapornis fischeri*) – Tanzánie, nejvíce obchodovaný papoušek světa (v roce 1987: 87 566 ks)

Nestor kea (*Nestor notabilis*)

• hory jižního Nového Zélandu (CITES II)

• vybiten pastevci ve 40. letech kvůli napadání ovci (velmi vzácný jev), vývo z zakázán (pouze ZOO)

Draví ptáci a kříženci

• orli

– lov v Rusku – nejprve vybrání mláďat a následně plamenometem sežehnou přilétající rodiče - prodej do západních zemí

• orl skální (*Aquila chrysaetos*)

– dřive výskyt pouze na Slovensku – vybírání hnízd – jedno mládě

– legalizace v ČR pomocí „odchovu“ - odhaleno molekulárním určením rodičovství + hledání hnízd

• roroh velký (*Falco cherrug*)

– ztráta přirozeného biotopu

– odchyt volně žijících jedinců pro sokolnictví

– rychlý populační pokles, zvláště na asijském kontinentě (CITES I/II)

• sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)

– výjimečné letové schopnosti = sokolnictví

– v ČR běžně odchovávan (CITES I/II)

• jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*)

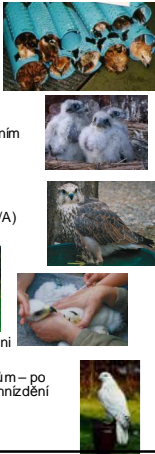
– obratnost a agresivita při lovu

– skrytý způsob života (CITES I/II)

– využití nemovitými sokolníky – vybírání hnízd, myslivci vystřelování

• kříženci s rorohem loveckým (*Falco rusticolus* – S Evropa)

– kvůli loveckým schopnostem (větší tělo) – prodej východním šejkům – po 3 vypouští, ALE - znečištění genofondu, imprinting, (na soutoku hnízdění křížence velký x lovecký)

SAVCI

• ohrožení:

– lov pro **produkty** - slonovina, rohy, vlna, TCM

– lovecké **trofeje** – africká safari – nyní na komerční bázi, často ilegální (včetně žiraf, zeber a antilop – zneužívá se pro legalizaci)

– odchty do **soukromých chovů a ZOO** – primáti (šimpanzi, goryly, orangutani, drápkaté opičky)

– v rozvojových zemích se často i konzumují (Asie) nebo vývoz „bush meat“

• opatření:

– osvěta (omezení nesmyslných chovů)

– částečná legalizace vývozu u některých produktů (slonovina?)

– větší politická stabilita v zemi původu – vyšší částky do ochrany přírody

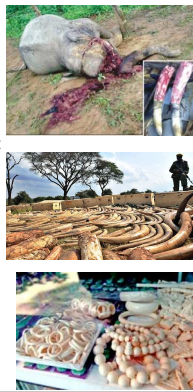
sloni

• slon africký – výrazný pokles stavu díky lovu a stětím s domorodci (ničení úrody)

• po zabavení slonovina ničena – vývoz zakazuje většina afrických států nebo stanoveny kvóty – silné spory mezi státy (pálení x vývoz do Japonska na razítka „hanko“)

• problémy s rozlišováním mamutoviny - sklon listů na řezu - (mamut není v CITES)

• problém s rozlišením historických předmětů (šachové figurky, sošky)

nosorožci

• **nosorožec dvourohý (černý)** - (*Diceros bicornis*) – cca 1000 jed. v JAR – podstatná součást TCM – mužská potence – 1kg dražší než zlato

• **nosorožec tuponosý severní (bílý)** (*Ceratotherium simum cottoni*) – v přírodě vyhynulý

• asijské druhy – **n. indický, sumaterský a jávský**

• problémy s odhrožováním – neubrání mláďata, hierarchie samců, zastřelení pytláky kvůli mamému stopování – zastřelen poslední kontinentální jávský, vyhynul n. bicornis – severní poddruh dvourohého, vykrádání desítek muzeí kvůli rohům v celé Evropě – problém Zoo v budoucnosti

parfémy

- **kabar pižmový (*Moschus moschiferus*)**
- v tajze - Sibiř, Mongolsko, Čína, do 50 cm, výborně skáče, chodí i po stromech, ohrožen zejména sachalinský poddruh
- **pižmo** (mošus) – v kosmetice (fixační účinek vůni), afrodisiak um
- bezohledný lov obou pohlaví do ok – využití pouze samčích pachových žláz – zbytek odpad
- chov náročný
- řešení – syntetické náhražky
- **vorvaň (*Physeter* spp.)** – dřívě ambra odebírána ze stěv
- **ambra** – voskovitý produkt trávení vorvaňů po pozření krakatic – výrazná vůně, zvl. po delším setrvání v moři (sběr na hladině či pobřeží) – cena přes 300 tis./kg – dřívě ondatra, pižmoň či pižmovka), nyní syntetické náhražky

kočkovité šelmy v ČR

- chov u bohatých majitelů (sociální symbol)
  - úniky do volné přírody
  - nevhodné podmínky chovu
  - nezvládnuté chování (agresivní dospělci)
  - nelegální původ
- nejčastěji chované druhy: **tygr, lev, ocelot, puma, gepard** (biologická ochrana letiště)
- prodej kůží a částí těl ze ZOO
- problematická kontrola exemplářů
- čínská medicína - tygří kosti
- odchyt v divoké přírodě často do arabských zemí

tygr

tygr (*Panthera tigris*) bengálský a ussurijský

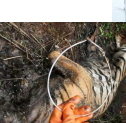
- 1900 – cca 1 mil. tygrů – nyní cca 5000 jedinců

ohrožení:

- ničení přirozeného prostředí
- nadměrný lov pro kožešinu, kosti, vousy, penisy = tradiční čínská medicína
- dodnes nabízejí některé cestovky lov

opatření:

- přísná kontrola
- chovy jsou zvládnuté (reintrodukce?)
- osvěta v Číně?

medvědi

- **medvěd ušatý (*Ursus thibetanus*)**
- žlučnky - žluč (TCM)
- chovy medvědů v krutých podmínkách těsných klecí s kanylou ve žlučnku
- nelegální lov
- tradiční ruská medicína – dlouhodobé dovozy pijavky a medvědů (dlouho neřešeno)

antilopa tibetská (*Pantholops hodgsonii*) (orongo, čiru)

ohrožení:

- Tibet a Nepál – dřívě sbírány chlupy na keřích
- zabít 3–5 kusů na 1 šátek „shahtoosh“ - cena za kus 40–250 tis. dle kvality
- vysoká cena vedla k lovu, který ohrožuje druh vyhoubením
- redukce populace z 1 mil. na 70 tis.

opatření:

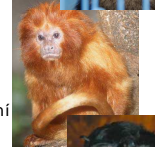
- přísná kontrola a osvěta

drápkaté opičky

v ČR nyní velmi populární v soukr. chovech, ALE:

- nevhodné pro nezkušené chovatele - trpí neobdobným zacházením
- stres spojený s odchytom a transportem = poškození psychiky (inteligentní)
- ztráta kontaktu s tlupou = roztrháním rodinných vazeb (vhodnější chov páru)
- dospělci větších opic agresivní - demolice zařízení bytu (často volně)
- **kosmani (*Callithrix*), tamaríni (*Saguinus*), Ivičci (*Leontopithecus*), kalimika (*Callimico*)**
- **tamarin žltoruký (*Saguinus midas*)**
  - v Brazílii na sever od Amazonky CITES II/B, jsou i dovozy z přírody
- **kosman zakrslý (*Callithrix pygmaea*)** – nejčastěji chované – nejmenší poloopice

lidoopi

- gorila horská (*Gorilla gorilla beringei*)** – pytláctví a likvidace původního prostředí – pro mládě vybití celé tlupy (posledních 700 ks)
- šimpanzi (*Pan spp.*)** – trofeje, pro medicínské a rituální důvody, mláďata do chovů
- orangutan (*Pongo spp.*)** – likvidace biotopů, lov mláďat do chovu

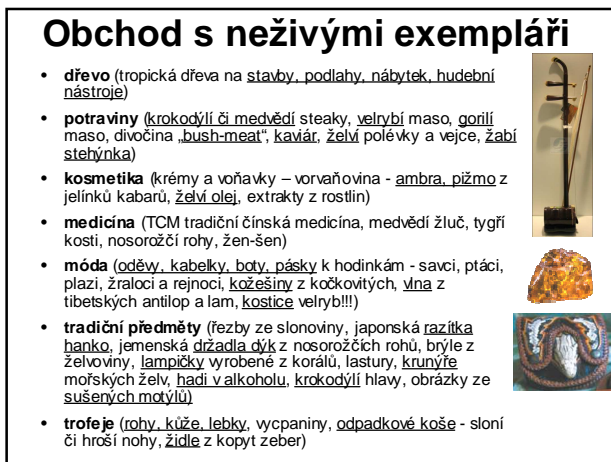
kytovci

- plejtvák malý (*Balaenoptera minor*)**
- od r. 1999 Japonsko a Norsko nedodržují zákaz lovu proti stanovisku Mezinárodní velrybářské komise
- cca 400 jed. ročně pro „vědecké účely“ – zisk cca miliarda Kč ročně
- výstavba velrybích farem jako alternativa?
- některé dřívější projekty úspěšné – z lovců vorvaňů na Madeiře jsou nyní průvodci v muzeu velrybářství
- povolení lovu velryb pro tradiční rituály a způsob lovu přírodních národů – stanovená kvóta
- střenky nožů, ozdoby na burzách nožů, kosti a zuby (mrož, velryby, slonovina)

Obchod s neživými exempláři

- dřevo** (tropická dřeva na stavby, podlahy, nábytek, hudební nástroje)
- potraviny** (krokodýlí či medvědí steak, velrybí maso, gorilí maso, divočina „bush-meat“, kaviár, želví polévky a vejce, žabí stehýnka)
- kosmetika** (krémy a voňavky – vorvaňovina - **ambra**, **pižmo** z jelínků kabaráů, **želví olej**, extrakty z rostlin)
- medicína** (TCM tradiční čínská medicína, medvědí žluč, tygří kosti, nosorožčí rohy, žen-šen)
- móda** (oděvy, kabelky, boty, pásky k hodinkám - savci, ptáci, plazi, žraloci a rejnoci, **kožešiny** z kočkovitých, **vlna** z tibetských antilop a lam, **kostičky** velryb!!!)
- tradiční předměty** (fezby ze slonoviny, japonská razítka **hanko**, jemenská držadla **dýk** z nosorožčích rohů, brýle z želvoviny, **lampičky** vyrobené z korálů, lastury, **krunýře** mořských želv, **hadí v alkoholu**, **krokodýlí hlavy**, obrázky ze **sušených motýlů**)
- trofeje** (rohy, kůže, lebky, vycpaniny, **odpadkové koše** - sloni či hroší nohy, židle z kopyt zebere)

Tradiční čínská medicína (TCM)

- obsahuje druhy zařazené v CITES I a II. (i rostliny žen-šen, orchideje)
- stoupá její obliba i mimo oblasti tradičního využívání
- masová výroba přivedla některé druhy až na pokraj vyhynutí (tygr, nosorožec)
- léčivé účinky preparátů neprůkazné
- dovoz pod různou kamufλάží – obsah uveden pouze v čínských znacích, zato v angličtině chybí
- v ČR zejména ve vietnamské a šířící se čínské komunitě

Není potřeba CITES

- kaviár z jeseterů (*Acipenseriformes spp.*)** - do 125 gr/os. v nádobách označených štítkem s kódem
- dešťové hole** (rainsticks) z kaktusů - 3 ks/os.
- neživé zpracované **exempláře krokodýlí (*Crocodylia*)** z přílohy B - 4 ks/os. (výjma masa a loveckých trofejí)
- ulity křídlatce velkého (*Strombus gigas*)** - 3 ks/os.
- mořští koničiči (*Hippocampus spp.*)** – 4 neživé ks/os.
- lastury zév (*Tridacnidae spp.*)** – 3ks/os. (do 3 kg celkově), exemplářem 1 neporušená lastura nebo 2 k sobě patřící poloviny

Které suvenýry se zabavují I.

- AUSTRÁLIE** - chránění všichni divoce žijící živočichové, klokani – lze, ale nesmí se dále prodávat
- ČÍNA** - hadí a ještěří kůže (kuffíky, kabelky a obuv), tradiční asijská medicína (např. medvědí žluč, rohy sajgy, tygří kosti, ...), slonovina a hroší zuby
- FILIPÍNY** - **mořské mušle** (nesmí se zévy), **korály** a **hadí kůže**, **motýli**
- INDIE** - **šála shahtoosh „Kráľ vlny“** - tibetská antilopa „čiru“, **kožešiny kočkovitých**, slonovina, **hadí kůže**, **korály** a **želví krunýře**
- INDONÉSIE** - želvovina (krunýře) a **peří rajek**, kůže hadů a ještěřů korály, lahve s mrtvými **hadí v alkoholu**
- JIŽNÍ AFRIKA** - **kůže** živočichů
- JIŽNÍ AMERIKA** - **vlna lamy vikúňa**, **peří papoušek (*Ara*)** – členky, náhrdelníky, rituální předměty
- KARIBIK** - tvrdé korály, šperky z želvoviny
- KEŇA** - korály, slonovina, rohy nosorožců a želvovina (šperky a hřebeny), hadí kůže

Které suvenýry se zabavují II.

- **MALAJSIE** - motýli a korály
- **MEXIKO** - papoušci, želvovína a hadí kůže
- **SEVERNÍ AFRIKA** - hudební nástroje a dmychadla z želvy *Testudo*, hadí kůže, tinorep, chameleon
- **STŘEDOZEMNÍ MOŘE** - mořské mušle, kožešiny kočkovitých, šperky z želvovíny a slonoviny, suchozemské želvy *Testudo*
- **REUNION , MAURICIUS A SEYCHELY** - mořské želvy
- **RUSKO** - všechno, ale zvláště kaviár, kožešiny
- **TANZÁNIE** - mušle, hmyz, kůže, rohy a kly kromě trofejí
- **THAJSKO** - mořské želvy, slonovina a hadí kůže, lahve s mrtvými hady, korály
- **USA** - peří divokých ptáků, kůže baribalů, medvědí hnědých a ledních, mroží, lachtani a moišťi savci

CITES v budoucnu

- **regulace mořského rybolovu** - velké množství druhů díky sofistikovaným metodám na pokraji vyhynutí nebo zdecimovaná populační struktura
- **regulace těžby tropických dřevin** – vysoká spotřeba nábytkářského a stavebního průmyslu – velká část druhů rapidně mizí
- **problémy:** politický odpor některých států a silné lobbistické skupiny

